

«ЗАСВЕДЧАНЫ Ў СТАРАБЕЛАРУСКІХ ПІСЬМОВЫХ ПОМНІКАХ»

На вашы пытанні адказвае старшыня Рэспубліканскай тапанімічнай камісіі пры НАН Беларусі Ігар КАПІЛОУ.

Прашу расказаць пра паходжанне назвы вёскі Бакінава ў Дзяржынскім раёне Мінскай вобласці.

Ёсць звесткі, што ў 1909 годзе гэта быў 1 двор з 19-цю жыхарамі. На карце пачатку XX стагоддзя Бакінава пазначана як фальварак. Вакол яго былі хутары: Вапельня, Бараўцы, Кастрыкаўшчына, Масцішча, Рэпішча. За савецкім часам жыхароў з хутароў выселілі. Большасць з іх сялілася недалёка ад панскага двара. Так з'явілася вёска Бакінава.

Пра тое, што панскі дом прытуліў бежанцаў у час Вялікай Айчыннай вайны, кажуць сведкі. Потым там была адкрыта (у 1946 годзе) пачатковая школа, пасля крама. Кому належаў фальварак, невядома. Адны сцвярджаюць, што Дыбоўскім, другія — Яленскім, трэція — Станкевічам. Документальна ў энцыклапедыі знайсці пацвярджэнне не ўдалося.

Цікава, адкуль пайшла назва? Хто валодаў гэтым фальваркам?

Усе астатнія назвы населеных пунктаў можна знайсці ў «Слоўніку мясцовых географічных назваў» Івана Якаўлевіча Яшкіна. У некаторых празрыстае тлумачэнне. Вось, напрыклад, хутар Вапельня. На яго месцы перад вайной здабывалі вапну, якую здавалі на цагельны завод у вёску Дзягільна.

З вялікай удзячнасцю буду чакаць тлумачэння назвы вёскі Бакінава і звестак, хто валодаў фальваркам.

**Ваша пастаянная чытачка
Тамара Арсенцьеўна Клепікава,**
вёска Старая Рудзіца, Дзяржынскі раён.

Ігар Капылоў. "Засветчаны ў старабеларускіх пісьмовых помніках"

Энцыклапедычныя крыніцы змяшчаюць звесткі аб тым, што вёска *Бакінава* была вядома ўжо ў канцы XVIII стагоддзя. Паводле дакументаў 1800 года, у вёсцы налічвалася ўсяго 11 двароў, у якіх пражывала 64 жыхары. Гэты факт сведчыць пра тое, што сем'і былі даволі вялікія — па 5-6 чалавек. Па тым часе гэта было важна, бо ўсе працавалі на зямлі. Паводле адміністрацыйна-тэрытарыяльнага падзелу вёска адносілася да Мінскага павета. Валодаў ёй Д. Радзівіл. Пазней, у пачатку XIX стагоддзя, паселішча знаходзілася ў складзе фальварка Мікулічы Койданаўскага графства. Важную ролю ў эканамічным жыцці рэгіёна ў той час іграў млын. К канцу XIX стагоддзя колькасць двароў зменшылася да 7, а жыхароў заставалася толькі 31 чалавек. У пачатку XX стагоддзя *Бакінава* як тып паселішча мела статус двара. Яно адносілася да Койданаўскай воласці Мінскага павета Мінскай губерні. У 20-я гады XX стагоддзя, па сведчаннях гістарычных крыніц, адзначаецца рэзкі рост насельніцтва, яно павялічылася амаль у тры разы: у вёсцы пражывала 87 жыхароў. У энцыклапедыях адзначаецца і той факт, што ў 1920-я гады на аснове маёнтка паблізу Бакінава сфарміраваўся пасёлак, але к канцу 1930-х гадоў ён увайшоў у склад вёскі.

Паходжанне назвы вёскі выклікае вялікую цікавасць у навукоўцаў, паколькі тапонім *Бакінава* адзіны ў Беларусі. Найменне заканчваецца на *-ава*, што з'яўляецца сведчаннем таго, што назва мае прыналежны характар, яна ўказвае на імя, прозвішча або імя-мянушку чалавека, якому належала пачаткова паселішча або кім яно было заснавана. Па-свойму цікавая і аснова назвы — *Бакін*. З такой асновай у нашай краіне сустракаецца яшчэ адна вёска ў Пінскім раёне Брэсц-

кай вобласці — *Бакінічы*, што з'яўляецца дадатковым пацвярджэннем таго, што найменне мае адантрапанімічны характар — паходзіць ад асабовага імя чалавека. Разам з тым ні імя, ні імя-мянушка, ні прозвішча *Бакін* не адзначаецца ў іменаслоўнай сістэме беларусаў на працягу многіх стагоддзяў яе існавання. Але ёсць прозвішча *Бака*, засведчанае ў старабеларускіх пісьмовых помніках. Так, ва Ухвале на вялікім сейме віленскім 1528 года, змешчанай у Літоўскай метрыцы, упамінаецца *Федор Бака*, а ў Попісе войска Вялікага Княства Літоўскага 1567 года гаворка ідзе пра *Григоря Баку* на тэрыторыі Ваўкавыскага павета, у гісторыка-юрыдычных матэрыялах Полаччыны 1730 года запісаны *Федор Бака*.

Прозвішча *Бака* ў сучаснай беларускай іменаслоўнай сістэме сустракаецца на тэрыторыі Жабінкаўскага раёна Брэсцкай вобласці, Бераставіцкага і Навагрудскага раёнаў Гродзенскай вобласці. Такім чынам, выбудоўваецца цэлы словаўтваральны ланцужок, першым звяном якога з'яўляецца мянушка *Бака*, у сваю чаргу нашчадак чалавека з гэтай мянушкай атрымаў мянушку *Бакін*, а паселішча ім заснаванае — *Бакінава*.

Слова *бака* ў мове беларусаў мела некалькі значэнняў. Вядомы лексікограф Іван Насовіч засведчыў у беларускіх народных гаворках дзеяслоў *бакуліць* у значэнні «пустасловіць». У цюркскіх мовах (татарскай, башкірскай, кіргізскай), якія пакінулі пэўны след у лексічнай сістэме беларусаў, гэта слова абазначае жабу. Акрамя таго, у кіргізскай мове слова *бака* ўжываецца ў адносінах да хударлявага, сухапарага чалавека. Такім чынам, кожнае з гэтых значэнняў патэнцыйна магло быць пакладзена ў аснову імя мянушкі.